

PODLEGLY (83) *part praet act*

o oraz e jasne.

[*comp* podleglejszy.]

sg m N podległy (16). ◇ G podległ(e)go (2). ◇ D podległ(e)mu (1). ◇ A podległy (1). ◇ I podległym (2). ◇ [L podległym.] ◇ V podległy (2). ◇ f N (*praed*) podległa (2) *SkarJedn*, *PowodPr*, podległa (1) *KochOdpr*. ◇ A podległa (3). ◇ L podległ(e)j (1). ◇ n N podległe (2). ◇ G podległ(e)go (6). ◇ D podległ(e)mu (1). ◇ A podległ(e) (2). ◇ L podległ(e)m (2) *BibRadz*, *BudBib*, podległym (1) *CzechEp*. ◇ pl N m pers podlegli (7). *subst m i n* podległe, [podleglejsze] (5); -é (5), [-(-e)]. f (*praed*) podległe (6), podległy (1); -é : -y *Oczko* (1:1). ◇ G podległych (6). ◇ D podległym (2). ◇ A m pers podległe (1). *subst* podległe (2); -é (1), -(e) (1). ◇ I m podległými (2); -émi (1), -(e)mi (1). f podległými (3). ◇ L podległych (3).

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVII(XVIII) – XVIII w. s.v. podledz*.

1. *Będący pod czyjąś zwierzchnością, podporządkowany; subiectu, suppositus JanStat* [w tym: *komu, czemu* (20)] (21) : [wyznawamy] powolną ludzką wolą iego/ á nie fprzećiwiáiącą fię/ á raczy podległą iego Boſkiey y wízechmocney woley *SkarJedn* 316, 193, 202, 261; tylo iż biskupi wyżłzemi fą kápłany: á drudzy mnieyſzemi/ y wyżłzym iáko fędziom fwoim podległými. *SkarKaz* 607b.

Wyrażenie: »zwierzchności podległy« (2): Boćiem y ia ieſt człowiek (*marg*) zwierzchności podległy. (-) pod władzą poſtáwiony [*sub potestate constitutus*] *WujNT Matth* 8/9, *Luc* 7/8.

Przen (1) : thoż fię w Papieſtwie znácznie pokázuie/ gdy nie thylko ięzykiem Lácińſkim nabożeńſtwo wízelákie/ wízyfcy narodowie Antychryſtowi podlegli odpráwuia/ ále też y v fádow *NiemObr* 160.

a. *Znajdujący się pod czyimiś rządami, zarządem* (7) : tedy [...] wízyfki dobrá onégo záklétego [...] máia byđ wíżeté przez Stároſtę mieyſc/ którému dobrá fą podległe [*quibus subiacent JanStat* 244] *SarnStat* 190; iż iáko vporny y fprzećiwiáiący fię práwu koronnému poſpolitému/ z króleſtwá y z pańſtwá iemu podległych był wywołan *SarnStat* 932, 218, 898, 997, 1076.

Przen (1) : CHwalcie páná prze dobroć iego niewymowną [...]. A wy więc naprzód/ coſcie z rąk wyfwbodzeni Nieprzyaciélfkich/ [...] Iedni z tąd [...] Ci z kráiów Aquilonom podległych/ á owi Z pól náklonionych ku południowi. *KochPs* 164.

b. *Podporządkowany jakiejś jurysdykcji* (6) :

Wyrażenia: »práwu [jakiemu], jurysdykcyjej [czyjej] podległy« = *in iure situs, iuri suppositus JanStat* (4:1): á we wízytkich ziemiách/ ich [*biskupów*] Iurisdikciey podległych/ do nich apelácye być máia *SkarJedn* 262; Którému práwu y wítáwie y Stároſtowie náſzy będą podlegli [*subiacebunt JanStat* 1087] *SarnStat* 662 [*idem* 935] 931 [2 r.], 935.

»ſądom [jakim] podlegli« (1): Wízákże to chcemy rozumiećo tych ízláchcicach/ którzy na wypráwach woiennych fłużą/ y fádóm Ziemſkim fą podlegli [*iudiciis terrestribus subsunt JanStat* 556] *SarnStat* 239.

2. *Będący lub mogący być przedmiotem jakiegoś działania; obnoxius Vulg, Calep, Cn; opportunus, subiectus Cn* [w tym: *czemu* (57)] (58) : iż cieplice/ iáko wízyfki wody promienióm á ciepłu Słonecznému/ fą podległy/ Wiofná iém nalepſza *Oczko* 29; Práwá Lenné Exequuciiéy podległé/

niemaią byđz rozumiané/ iedno od Státutu Królá Alexándrá/ *Anni 1504. SarnStat* 88, 336, 1130; *PowodPr* 53, 67.

Przen: Dostępný, dający się ogarnąć (8) : á iz ten iest dziedzicem wżytkiego vczyniony przez ktorego Bog oštátecznych czálów mowić począł: á nie przez tego/ kthoryby pierwey świat ten widzeniu podległy stworzył *CzechEp* 315.

Wyrażenie: »zmysłom podległy« (7): Bo Moizéfz prostymi słowy [...] początek stworzenia światá te⁸⁰ widzeniu y zmysłom infzym podległego opifuie *CzechEp* 158, 140, 142, 144, 179, 180, 185.

a. Będący lub mogący być obiektem karnych oddziaływań (11) : Ty tedy szátanie tak mowifz pánu/ Iefliż vpadfzy ná ziemię mnie chwałę oddafz? O śmiałości/ o zbiegły sługo/ karania godny: sługo biczowaniu podległy *CzechEp* 249; *Flagriones dicti sunt servi, quod flagris subiecti sunt* – Niewolnik podlegli bicziu. *Calep* 422a, 715a; tedy miałto Kázimierz przy rzéce Wiśle/ téy klátwie nie ma byđz podleglé [*non debet subiacere JanStat* 241] *SarnStat* 224.

Wyrażenie: »winie, karaniu, kaźni podległy« [*w tym: winie i karaniu i kaźni 1 r.*] [*szyk 5:2*] (5:2:2): *ZapKościer 1580/14*; Iz kto iest w grzechu śmiertelnym/ *est reus culpaie et est reus poenae* iest winien grzechu/ to iest podległym winie/ y iest winien karania *WysKaz* 22, 22; vftáwiamy y fkázuiemy ie [osoby] takowéyże winie y karaniu y kaźni byđz podleglé [*statuimus et decernimus simili poenae et mulctae subiacere JanStat* 205] *SarnStat* 194; iz iefliby którykolwiek Przełożony [...] z iáwnéy obrázy [...] dofyćuczynienia nie vczynił: tedy z fwémi pomocniki kaźni y klátwam Kościelnym ma byđz podległy [*poenis et censuris Ecclesiasticis debent subiacere JanStat* 244]. *SarnStat* 897, 195, 218.

b. Należący do kompetencji określonego sądu (8) :

Wyrażenia: »prawu [jakiemu] podległy« = *iuri subiectus JanStat* (7): DVchowni o máiętności [...]/ które fá práwu póspolitému podleglé/ právem Ziemfkim czynić máią *SarnStat* 663, 113, 166 [2 r.], 213, 774, 936.

»sądowi [jakiemu] podległy« (1): Artykuł o siedmi Sákrámenćiech, y o przedawaniu świętych rzeczy, fądowi Duchownému podległy. *SarnStat* 212.

c. Doznający niepomyślnych zdarzeń lub narażony na nie; też: skłonny do zła (25) : *KochOdpr* Bv; záléciaią wżyfcy/ do thák głów flábych/ á defcenfóm podległych/ proch/ który palą z głów trupich *Oczko* 16v, 1v; *CzechEp* 74; *Morbosus Obnoxius morbo, qui et valetudinarius dicitur* – Chorobám podliegłi. *Calep* [673]b, 923b; *GostGospSieb* +2; Miefzkamy/ z ráiu roskofznego wypędzeni/ ná ziemi/ rozliczney odmiánie podległy. *LatHar* 668, 238, 259, 394; á izby wyzwolił te/ ktorzy dla boiáźni śmierć przez wżytek żywot podlegli byli niewoli. *WujNT Hebr* 2/15, *Hebr* 7/28; á iże wżyftko stworzenie grzechowi iest podleglé [*omnis creatura consistat in vitio JanStat* 225]/ á náturá ludzka łączno vpada we złości *SarnStat* 240, 466; Polfka koruná odmiánie podległa/ ieśli bog nieprzekieruie. *PowodPr* 75 marg, 8; Iam grzełzny y błędóm podległy: á tyś nigdy nieodmienny *SkarKaz* 515a,)(4.

W charakterystycznych połączeniach: błędóm podległy, chorobám (2), *grzechowi, krewkościam* (2), *nędzy, niewoli, odmianie* (2), *pracej, skazie* (3), *upadkowi, zlej sławie*.

Wyrażenie: »śmierć podległy« (5): Kiedy ná Idzie ftkorodney Smierći podległy nieśmiertelne Vznawca twarzy rozeznawał. *KochOdpr* C4; *KochPs* 16; *CzechEp* 301; Smierći podległy człowiecze

cnotliwy/ Choć wżyték twóy wiek będzie fráłowliwy: [...] Przy dobrym trunku ftrawifz dzień wesoły
KochPieś 43; *SkarKaz* 208b.

W przen (1) : y bryła podległego fłkázie człowieczeńftwá mego prędko fię rozfypie *LatHar* 638.

3. *Należący* [czemu] (1) : A iefli ten mąż oddala dobrá pořágowi y opráwie iéy podległé: zoná ma [...] zezwolić, iefliby wazno miáło bydz. *SarnStat* 629.

4. *Przyległy, sąsiadujący; adiacens* *PolAnt* (2) : *BibRadz* 2.*Mach* 12/16; Y wziáfwszy miáfto zápomocą Bożą/ morderftwá [...] tám okazáli/ ták ifz w onym podległem iezierze/ [...] zdáło fię ifz w nim pełno krwié pływáło. *BudBib* 2.*Mach* 12/16.

[*podległy czemu*: Mahomet sam stojáł na pagórku miastu podległym napominájac swych, aby śmieie na mury wstępowali *StryjPoczqt* 470.]

5. [*Skłonny* [cum inf]: Podlegleyfze áfekty człowieká káżdego/ Czynić fobie pochwałę/ á niegánić fwego. *ZbylPROzm* Cv.]

6. *Wyrażenie*: »służbie podległy« = *niewolnik, sługa* (1) : Servus [...] Servitute obstrictus, mancipatus, deditus – Służbie podliegli. *Calep* 974a.

Synonimy: 1. *poddany, posuszny*; 2. *należący, poddany*; c. *doświadczejący*; 3. *należący*; 4. *bliski, pobliski, przyległy, sąsiedni, sąsiedzki*; 5. *skłonny*.

Cf **NIEPODLEGLY, PODLEC, PODLEGAJACY**

AK, AL